

Seksualność i prawo

Seksualność i prawo

Redakcja naukowa

Dr hab. Błażej Kmiecik

Autorzy

P. Aszkiełowicz, S. Bazaniak, K. Błaszczyk, D. Chmielińska,
O. Chodorowska, F. Dokurno, J. Dubielecka, P. Falenta,
K. Ignacek, Z. Juszczyk, P. Kaźmierczyk, D. Kłosowicz,
B. Kmiecik, B. Kuźniarowska, A. Lasota, A. Lewandowska,
M. Łapińska, J. Matynia-Kłos, I. Noworyta, P. Omiotek, W. Pieprz,
Ł. Piosik, E. Piórecka, A. Plucińska, H. Przybyszewski,
K. Rozbicka, P. Sierakowska, P. Sobański, M. Subkowski,
T. Szelaż, A. Utrata, P. Waszkiewicz, K. Worek, A. Ziobroń

Warszawa 2020

REDAKCJA NAUKOWA

Dr hab. Błażej Kmieciak

RECENZJA

Dr Anna Rej-Kietla

Wydział Nauk o Zdrowiu
Państwowa Medyczna Wyższa Szkoła Zawodowa w Opolu

KOREKTA

Zespół

PROJEKT OKŁADKI

Think & Make

DRUK

TOTEM.COM.PL Sp. z o.o. Sp. k. ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław,
Polska.

Copyright by Wydawnictwo Think & Make

Wszystkie prawa zastrzeżone. Książka jest dziełem twórcy i wydawcy. Żadna jej część nie może być reprodukowana jakimkolwiek sposobem - mechanicznie, elektronicznie, czy w inny sposób - bez zezwolenia wydawcy. Jeśli cytujesz fragmenty tej książki koniecznie zaznacz, czyje to dzieło.

ISBN 978-83-952837-9-6

Wydawnictwo Think & Make, ul. Potocka 14, 01-652 Warszawa.
www.think-make.pl, kontakt@think-make.pl

Spis treści

Przedmowa..... str. 10

Przestępstwo zgwałcenia: uwagi medyczne, społeczne i prawne

Kinga Błaszczuk

Przestępstwo zgwałcenia w aktach prawnych obowiązujących na ziemiach polskich od początku państwowości do ujednoczenia prawa karnego w okresie międzywojennym. Proces kształtowania współczesnych przepisów w ujęciu prawnohistorycznym..... **str. 15**

Justyna Matynia-Kłos

Zgwałcenie w małżeństwie – zagadnienia ogólne..... **str. 34**

Daria Chmieleńska

Związek małżeński a kwestia uznania dopuszczalności zgwałcenia współmałżonka..... **str. 46**

Hubert Przybyszewski

Przestępstwo zgwałcenia jako jedno z przestępstw przeciwko wolności seksualnej..... **str. 61**

Paulina Sierakowska

Ściganie sprawców przestępstwa zgwałcenia w małżeństwie..... **str. 78**

Weronika Pieprz

Analiza prawnokarna zjawiska zgwałcenia w małżeństwie..... **str. 97**

Paulina Waszkiewicz

Wymuszona ciąża jako zbrodnia przeciwko ludzkości..... **str. 117**

Kryminologia i seksualność

Aleksandra Lewandowska

Kryminologiczne aspekty przestępstw seksualnych: etiologia, wiktymologia, leczenie i resocjalizacja..... **str. 137**

Jagoda Dubielecka

Kobieta dopuszczająca się przestępstwa seksualnego. Aspekty prawne, psychologiczne i moralne..... **str. 160**

Paweł Falenta

Przestępstwo z art. 149 k.k. Analiza prawno-karna..... **str. 174**

Katarzyna Ignacek

Kryminologiczna analiza przestępczości seksualnej, ze szczególnym uwzględnieniem zabójstwa z łubieżności..... **str. 190**

Agata Ziobroń

Kryminologiczne i prawno-karne aspekty prostytucji w polskim i niemieckim porządku prawnym. Analiza komparatystyczna..... **str. 214**

Szymon Bazaniak

Problem wykorzystywania seksualnego mężczyzn - dyskryminacja, nierówność męskich ofiar przemocy seksualnej..... **str. 234**

Zuzanna Juszczyk

Seksualność sprawców seryjnych..... **str. 253**

Krzysztof Worek

Sama kara nie wystarczy. O konieczności pracy z pedofilami i jej formach..... **str. 264**

Dziecko w świecie seksu

Agnieszka Lasota

Zagrożenia związane z rozpowszechnianiem wizerunku dzieci w mediach społecznościowych..... **str. 282**

Beata Kuźniarowska

Wykorzystanie seksualne osób niepełnoletnich w aspekcie prawnospołecznym..... **str. 300**

Marta Łapińska

Transkrypcja aktu urodzenia dziecka rodziców jedнопłciowych i aktu małżeństwa związku jedнопłciowego na tle orzecznictwa sądowoadministracyjnego..... **str. 314**

Kinga Rozbicka

Prawne aspekty zmiany płci u dzieci..... **str. 335**

Tomasz Szelaę

Rozwój psychoseksualny a etyka, moralność i zagrożenia popełnienia przestępstw wobec wolności seksualnej..... **str. 349**

Seksualność człowieka jako zjawisko prawnospołeczne

Mateusz Subkowski

Seksualność osób niepełnosprawnych intelektualnie w kontekście zawierania związków małżeńskich w ustawodawstwie polskim oraz w prawie kanonicznym kościoła katolickiego..... **str. 379**

Pamela Omiotek

Seksualne tabu w Korei Południowej..... **str. 402**

Izabela Noworyta

Dyskryminacja osób poliamorycznych..... **str. 420**

Alicja Plucińska

Prostytucja – problem prawny czy moralny? A może zawód społecznie pożyteczny?..... **str. 439**

Ewa Piórecka

Prostytucja i przestępstwa okołoprostytucyjne w ustawodawstwie karnym na przykładzie Polski i Ukrainy..... **str. 451**

Łukasz Piosik

Wybrane postulaty jurysprudencji feministycznej wobec unormowań polskiego systemu prawa..... **str. 463**

Seks, płeć i prawa człowieka

Błażej Kmiecik, Piotr Sobański

Sterylizacja osób niepełnosprawnych na terenie III Rzeszy z perspektywy prawnej analizy historycznej oraz wybranych współczesnych kontekstów etycznych..... **str. 478**

Olga Chodorowska

Wolność seksualna a zdolność płodzenia – instytucje ochrony i przyjęte rozwiązania w polskim systemie prawa z elementami komparatystyki..... **str. 500**

Piotr Aszkielowicz

Dyskryminacja pracownika ze względu na orientację seksualną..... **str. 517**

Paweł Kaźmierczyk

Dane osobowe dotyczące seksualności lub orientacji seksualnej – zakres pojęcia i podstawy przetwarzania..... **str. 532**

Anna Utrata

Sodomita! I co dalej? Wybrane prawne i społeczne skutki skazania za przestępstwo na tle seksualnym na przykładzie Rzeczypospolitej Polskiej i Stanów Zjednoczonych Ameryki..... **str. 558**

Filip Dokurno

Niedoprecyzowanie przepisów prawa karnego państw Europejskich w sprawie czynów motywowanych nienawiścią w odniesieniu do społeczności LGBTQ+..... **str. 577**

Damian Kłosowicz

Sposób dowodzenia przez podatnika uzyskania dochodów z tytułu świadczenia usług seksualnych..... **str. 595**

Biogramy autorów..... str. 615

PRZEDMOWA

Na początku września 2019 r. miała miejsce w Warszawie debata pt. „Seksualna recesja”. Jej inicjatorem było środowisko związane z miesięcznikiem „Nowa konfederacja”. Na początku spotkania prowadzący ją dziennikarz, Jan Wróbel zwrócił uwagę, iż słowo „seks” posiada na świecie unikalne znaczenie. Mało jest bowiem innych zwrotów, które wzbudzałyby równie dużo emocji. To z całą pewnością trafne spostrzeżenie w sposób automatyczny kieruje nas w stronę pytania: *O jakie emocje w tym miejscu chodzi?* Choć odpowiedź na nie zależna jest od indywidualnych doświadczeń, to jednocześnie, analizując wskazane pytanie trzeba dojść do generalnego wniosku, zgodnie z którym: seks jest zjawiskiem społecznym, które ukazuje nam z jednej (pozytywnej) strony np. osobę, która doświadcza szczęścia dzieląc się cielesną bliskością z drugą osobą, a z drugiej (negatywnej) może kojarzyć nam się z cierpieniem, jakie stało się udziałem np. brutalnie wykorzystanego dziecka. Emocje jakie w tym obszarze nam towarzyszą mogą skierować nas w stronę innego z istotnych zjawisk społecznych, jakim jest prawo. Seksualność człowieka wiąże się bowiem z pojawieniem się pytania: *Czy mogę podjąć podobne działanie, którego np. pragnę?* Może także wystąpić żądanie dotyczące karania określonych zachowań o seksualnym charakterze. Leon Petrażycki przed laty zwracał uwagę, iż prawo jest szczególnym obszarem życia psychicznego i społecznego człowieka. Konkretnie przepisy w sposób wyraźny wywołują w nas określone reakcje, pozytywne bądź też negatywne. Gdy do powyższego obrazu dołączymy wątek ludzkiej seksualności ukaże nam się lista zjawisk, jakie także w polskiej debacie publicznej możemy obserwować od dłuższego czasu.

W ciągu ostatnich kilku lat regularnie w krajowych dyskusjach powraca wątek np. swobodnego dostępu do środków antykoncepcyjnych. Przez wiele tygodni trwały w ostatnich miesiącach dyskusje dotyczące edukacji seksualnej w szkołach. Co pewien czas powracają debaty związane z funkcjonowaniem w społeczeństwie np. homoseksualistów, biseksualistów oraz transseksualistów. Podobne tematy wiążą się najczęściej z pojawieniem się określonych postulatów, których celem jest uzyskanie przez np. określoną grupę konkretnych uprawnień. Polska dyskusja dotycząca seksu posiada również negatywną odsłonę. Mowa tutaj przede wszystkim o ściganiu osób podejrzanych o popełnienie

takich czynów, jak: zgwałcenie, rozpowszechnienia w sieci pedofilii, czy też wykorzystanie seksualne osób małoletnich. Zwłaszcza ostatni z ww. tematów w ostatnim czasie spotkał się z silnym zainteresowaniem związanym z premierą filmu dokumentalnego pt. „Tylko nie mów nikomu”, w którym bardzo dokładnie opisane zostały przypadki czynów pedofilskich popełnianych przez osoby duchowne. Dyskusja społeczna jaka miała miejsce następnie przyczyniła się do intensyfikacji legislacyjnych działań związanych z ochroną praw dzieci, w tym zwłaszcza praw osób, które mogły paść ofiarą przestępstwa o charakterze seksualnym. Z jednej strony możemy w tym kontekście dostrzec zmianę przepisów prawa karnego, które chroniąc najmłodszych nie tylko wprowadza surowsze sankcje za przestępstwa seksualne kierowane względem dzieci, ale również porządkuje zasady dotyczące denuncjacji, a więc powiadamiania określonych władz o określonym karalnym czynie¹. Działania te podjęte zostały kilka lat temu. Z drugiej, bardziej aktualnej perspektywy, pojawiają się próby zmiany standardów ochrony najmłodszych poprzez utworzenie specjalnej państwowej komisji, której zadaniem byłoby kompleksowe podjęcie tematu pedofilii, w tym jej: przeciwdziałania oraz reagowania na brak działań organów do tego powołanych².

Seksualność człowieka nie posiada (co oczywiste) jedynie negatywnego oblicza. Pragnienie bliskości, a także chęć doświadczania relacji fizycznej to szczególne elementy związane z rozwojem osobowym człowieka. Społeczna dyskusja prowokuje w tym aspekcie postawienie kluczowych pytań dotyczących autonomii życia seksualnego każdego człowieka. Pytania te, wraz z rozwojem nauk społecznych oraz medycznych stają się coraz bardziej precyzyjne. Na początku XXI w. mało kto zapewne zastanawiał się nad problemem transseksualizmu. Część osób być może myliła podobny stan z np. transwestytyzmem. Uznawano, iż np. mężczyzna odczuwający, że jest kobietą zapewne pragnie mieć możliwość zakładania żeńskich strojów. Współczesna wiedza medyczna zwraca nam uwagę na złożoność wskazanego zjawiska. Sfera biologiczna, psychiczna i społeczna w sposób intensywny

¹ Mowa tutaj o nowelizacji treści art. 240 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. nr 88, poz. 553 z późn. zm.).

² Mowa tutaj o treści Ustawy z dnia 30 sierpnia 2019 r. o Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 (Dz. U. poz. 1820).

wpływają na jednostki, które czasem w okresie rozwojowym odkrywają inną niż zakładali w okresie ich wychowania orientację seksualną, bądź też płć psychiczną. Każda z powyższych kwestii posiada swoje odzwierciedlenie w dyskusji dotyczącej prawa.

Seksualność człowieka może interesować karnistę, który podda analizie np. przepisy dotyczące przestępstwa zgwałcenia. Badając poszczególne części kodeksu karnego można zastanawiać się również nad znaczeniem unormowań związanych z dzieciobójstwem, prostytutką, kazirodztwem, lub też ubezpłodnieniem.

Cywilista rozważać może w seksualnym kontekście np. problem możliwości zawarcia związku małżeńskiego przez osoby doświadczające zaburzeń psychicznych (choroby psychicznej). Specjalizując się w tej gałęzi prawa można w pewnym momencie natrafić na problematykę transkrypcji aktu urodzenia dziecka rodziców jednopłciowych, a także relacji istniejącej między konstytucyjnymi standardami ukazującymi władzę rodzicielską, a pojęciem dobra dziecka, które np. chce uzyskać wiedzę dotyczącą swojej seksualności na zajęciach w szkole, bądź też chce zmienić płć.

Seks interesować może historyka prawa. Wszak w dziejach np. polskiego prawa dostrzec można, iż zgwałcenie współmałżonka nie zawsze było penalizowane. Sięgnięcie do czasów minionych może być również przydatne przy analizie zjawiska sterylizacji, którą masowo wykonywano w III Rzeszy, co zaskakujące bazując na bardzo precyzyjnych przepisach prawa (niestety nie uwzględniających godności uczestników postępowania).

Zaskakującym może być, iż seks jako zjawisko może zainteresować również specjalistę prawa podatkowego. Pojawia się bowiem pytanie: *Czy osoba świadcząca usługi seksualne może (powinna) wejść w rolę podatnika?* Podobne pytanie może również zainteresować teoretyka prawa. Filozof prawa zastanawiać się może bowiem, czym dzisiaj jest wolność seksualna? Z kolei socjolog prawa może rozważyć: jaka jest wzajemna relacja między: społeczeństwem, prawem i seksem?

Tożsame obszary badawcze znalazły się w blisko czterdziestu artykułach składających się na poniższe książkowe opracowanie. Autorzy reprezentujący większość polskich uniwersytetów, a także liczne inne znakomite jednostki naukowe, podjęli szczególnie aktualne zagadnienia dotyczące:

- przestępstw seksualnych,
- terapii sprawców podobnych czynów,
- psychopatologicznych kontekstów funkcjonowania osób określanych mianem pedofilów,
- społecznego postrzegania seksu,
- historycznego spojrzenia na seksualne zachowania człowieka,
- dyskryminacji osób o określonej orientacji seksualnej, czy też
- etycznego i społecznego postrzegania rozwoju seksualnego dzieci i młodzieży.

Poniższa publikacja jest jednym z pierwszych na polskim rynku wydawniczym materiałów badawczych, w którym autorzy podjęli próbę połączenia dwóch kluczowych zjawisk społecznych: ludzkiej seksualności oraz prawa. Nie ulega wątpliwości, iż próba ta zakończyła się sukcesem, o czym mamy nadzieję przekonają się czytelnicy.

Redaktor naukowy

Dr hab. n. praw. Błażej Kmiecik